

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАСТУПНОСТІ МІЖ РІЗНИМИ ЦИКЛАМИ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В
НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ТА НАЯВНОГО НАВЧАЛЬНО-
МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ
«ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ», «ДОВКІЛЛЯ», «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»**

У 2025–2026 н. р. учні 5–6-х класів закладів загальної середньої освіти продовжують навчатися за [Державним стандартом базової середньої освіти](#). Кількість годин на вивчення інтегрованого курсу природничої освітньої галузі «Пізнаємо природу», «Довкілля», «Природничі науки» (табл. 1) не може бути меншою від рекомендованої Типовим навчальним планом для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою (додаток 3 до [наказу Міністерства освіти і науки України](#) від 09 серпня 2024 р. № 1120 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти»).

Табл. 1

Кількість навчальних годин для вивчення інтегрованого курсу природничої освітньої галузі на тиждень з розрахунку мінімального навчального навантаження

Клас навчання	5 клас	6 клас
Кількість годин на тиждень з розрахунку мінімального навчального навантаження	1,5	1

Освітній процес у 5–6 класах із природничої освітньої галузі організовується за такими варіантами:

- за модельними навчальними програмами «Пізнаємо природу», «Довкілля» для 5–6 класів з обов’язковим вивченням «Географії»;
- за модельною навчальною програмою «Природничі науки» для 5–6 класів; окремий предмет «Географія» не вивчається, оскільки змістові питання географічного складника державного стандарту базової середньої освіти включено до програми «Природничі науки».

Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Біда Д. Д., Гільберг Т. Г., Колісник Я. І.) Режим доступу: http://surl.li/dlgsic	
	Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Коршевнік Т. В.) Режим доступу: http://surl.li/gndlwh
Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Шаламов Р. В., Каліберда М. С., Григорович О. В., Фіцайло С. С.) Режим доступу: http://surl.li/usyjvf	

	Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бобкова О. С.) Режим доступу: http://surl.li/cxpqal
Модельна навчальна програма «Природничі науки. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Білик Ж. І., Засєкіна Т. М., Лашевська Г. А., Яценко В. С.) Режим доступу: http://surl.li/irtwut	
	Модельна навчальна програма «Довкілля. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Григорович О. В.) Режим доступу: http://surl.li/qxfbyk

Електронні версії підручників розміщено на офіційному сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»:

5 клас
<http://surl.li/oliqow>

6 клас
<http://surl.li/rsczdi>

У 7–9 класах можна обрати інтегрований курс природничої освітньої галузі, зокрема «Природничі науки» або окремі навчальні предмети – біологія, географія, фізика, хімія, що можуть бути доповнені інтегрованим курсом «Природничі науки»*.

Кількість годин на тиждень з розрахунку мінімального навчального навантаження			
Клас навчання	7 клас	8 клас	9 клас
Інтегрований курс «Природничі науки»*	2	2	2

Модельна навчальна програма «Природничі науки. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт.: Мандренко Ю. І., Довгань Г. Д., Сарди-га М. В., Омелянчук Ю. О., Боднар О. В., Мен-тух С. І.) Режим доступу: https://surl.li/vswegx	
---	---

Звертаємо увагу, що інтегрований курс природничої освітньої галузі у 5–6 класах є пропедевтичним, під час опанування якого відбувається формування ключових понять, умінь та навичок, необхідних для подальшого засвоєння змісту природничих дисциплін

(хімії, біології, фізики) у 7–9 класах. Одним із пріоритетів реалізації інтегрованого курсу є забезпечення наступності в досягненні очікуваних результатів навчання між адаптаційним і предметним циклами базової середньої освіти. Очікувані результати навчання, визначені в Державному стандарті базової середньої освіти, реалізуються в адаптаційному циклі через діяльнісний підхід з акцентом на дослідницькій та експериментальній роботі, спостереженнях, класифікації об'єктів природи, аналізі та представленні інформації. Такі форми навчальної діяльності не лише сприяють глибшому розумінню природних явищ, а й формують засади наукового мислення, що є спільною основою для подальшого вивчення фізичних, хімічних і біологічних закономірностей у предметному навчанні.

Аналіз модельних навчальних програм інтегрованого курсу природничої освітньої галузі для 5–6 класів охоплює ключові поняття, які є фундаментальними для вивчення хімії, фізики, біології: атоми, молекули, речовини та їх властивості, суміші, розчини, живі організми, середовище їх існування, процеси життєдіяльності, колообіг речовин у природі, основи будови тіла людини тощо. Поступове формування уявлень про властивості речовин, взаємодію тіл, способи отримання й перетворення енергії, будову живих систем забезпечує змістову та концептуальну наступність між циклами навчання.

Проаналізуємо наступність у визначенні очікуваних результатів навчання.

1. Пізнання світу природи засобами наукового дослідження Загальний результат: визначає мету й завдання дослідження, формулює гіпотезу [ПРО 1.2]	
Орієнтири для оцінювання	
5–6 класи	7–9 класи
- визначає з допомогою вчителя чи інших осіб мету й завдання дослідження відповідно до сформульованої проблеми [6 ПРО 1.2.1-1]; - формулює з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження [6 ПРО 1.2.1-2]	- визначає мету й завдання відповідно до сформульованої проблеми дослідження самостійно / з допомогою вчителя чи інших осіб [9 ПРО 1.2.1-1]; - формулює гіпотезу дослідження самостійно / з допомогою вчителя чи інших осіб [9 ПРО 1.2.1-2]
2. Опрацювання, систематизація та представлення інформації природничого змісту Загальний результат: представляє інформацію в різних формах [ПРО 2.2]	
Орієнтири для оцінювання	
5–6 класи	7–9 класи
- описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища й процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію [6 ПРО 2.2.1-1]; - формулює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб словесні описи об'єктів, явищ і процесів на основі нетекстової інформації [6 ПРО 2.2.1-2]	- описує самостійно явища й процеси, використовуючи наукову термінологію [9 ПРО 2.2.1-1]; - відбирає та інтегрує самостійно / з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, представлену в різних формах, зокрема в символній, пов'язуючи її з реальними об'єктами та явищами [9 ПРО 2.2.1-2]
3. Усвідомлення розмаїття і закономірностей природи, ролі природничих наук і техніки в житті людини; відповідальна поведінка для сталого розвитку суспільства Загальний результат: класифікує об'єкти / явища природи [ПРО 3.2]	

Орієнтири для оцінювання	
5–6 класи	7–9 класи
- визначає основну ознаку (ознаки), за якими об'єкти / явища природи об'єднано в окремі групи [6 ПРО 3.2.1-1]; - вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак [6 ПРО 3.2.1-2]	- визначає декілька ознак / властивостей, за якими об'єкти / явища природи об'єднано в окремі групи [9 ПРО 3.2.1-1]; - вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають декілька спільних ознак / властивостей [9 ПРО 3.2.1-2]
4. Розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв'язання проблем природничого змісту (індивідуально та у співпраці) Загальний результат: працює в групі для розв'язання проблеми [ПРО 4.4]	
Орієнтири для оцінювання	
5–6 класи	7–9 класи
- складає з допомогою вчителя чи інших осіб план власної діяльності для розв'язання навчальної / життєвої проблеми відповідно до своєї ролі в групі [6 ПРО 4.4.1-1]	- складає самостійно та за потреби корегує план власної діяльності для розв'язання проблеми відповідно до своєї ролі в групі [9 ПРО 4.4.1-1]

Узгодженість очікуваних результатів навчання адаптаційного та предметного циклів забезпечує поступове формування знань, умінь і навичок, що переходять у стійкі навчальні стратегії, сприяють розвитку ключових компетентностей учнів.

Для реалізації принципів наступності рекомендуємо:

- чітко визначати, які поняття та вміння, сформовані в 5–6 класах, є основою для опанування змісту хімії, біології, фізики у 7–9 класах;
- формувати навички дослідницької діяльності: формулювання запитань, гіпотез, планування та проведення досліджень, фіксування та аналіз результатів, інтерпретації даних;
- розвивати в учнів здатність працювати з науковою інформацією: текстами, зображеннями, таблицями, схемами, експериментальними даними;
- акцентувати увагу на міжпредметних поняттях і закономірностях (енергія, речовина, явища тощо).

Інтегровані курси «Пізнаємо природу», «Природничі науки», «Довкілля» у 5–6 класах відіграють провідну роль у формуванні передумов для успішного опанування природничих дисциплін у 7–9 класах. Дотримання принципу наступності в організації змісту, методів і результатів навчання є запорукою успішного переходу від інтегрованого до предметного навчання та формування стійкої мотивації до вивчення природничих наук.

Необхідно наголосити на доцільності використання як наочності електронних засобів візуалізації хіміко-біологічних та фізико-хімічних об'єктів, явищ і процесів, що відбуваються у природі:

LabXchange https://www.labxchange.org	Цифрова платформа, що пропонує освітні ресурси понад 175 провідних організацій, зокрема інтерактивні віртуальні лабораторії, симуляції	
---	--	---

Javalab https://javalab.org/en/		Інтерактивне наукове моделювання (віртуальна лабораторія), написане на JavaScript
SimBucket http://surl.li/grdxoj	Колекція безкоштовних симуляцій та відео з фізики, біології та хімії	
Labster http://surl.li/wpcfua		Гейміфіковане освітнє середовище, що містить велике різноманіття симуляцій з фізики, біології, хімії
PhET colorado https://phet.colorado.edu/	Інтерактивні симуляції (хімія, біологія, фізика, математика, вивчення Землі)	
Science Buddies http://surl.li/vpqawf		Наукові проєкти з хімії